

діти-інваліди.

Нарешті, принцип верховенства права повністю застосовується до дітей так само як і до дорослих. Він має діяти в усіх судових, позасудових та адміністративних провадженнях. Вимоги законності, справедливості, презумпція невинуватості, право на правову допомогу, на доступ до суду та право на апеляцію мають бути гарантовані дітям. Також діти повинні мати право на подання скарг.

Вже сьогодні мають значні зрушення у реформуванні системи юстиції, дружньої до дитини. У прокуратурах країни створено відділи захисту прав і свобод дітей (Наказ ГПУ від 01.11.2012 р. "Про організацію діяльності органів прокуратури щодо захисту прав і свобод дітей"). Новим кримінально-процесуальним кодексом введено ювенальну спеціалізацію прокурорів, слідчих суддів та внесені суттєві зміни до кримінального провадження у справах, учасниками яких є діти. Позитивно проходить введення у практику методики "Зелена кімната", що застосовується для дітей віком від 4 до 14 років, які потерпіли внаслідок учинення злочинів проти статевої свободи і недоторканості, інших злочинів насильницького характеру або стали свідками таких злочинів. Заслугує уваги практика підрозділів кримінальної поліції у справах дітей щодо організації надання правової та психологічної допомоги дітям, які є потерпілими в кримінальному провадженні чи стали свідками злочину.

Як нам здається, сьогодні у державній справі захисту і охорони прав і свобод дитини, необхідно докладати зусиль для використання найбільш ефективних методик (форм) ювенальної юстиції, до яких слід віднести юстицію, дружню до дитини, вдосконалювати їх з урахуванням вітчизняного законодавства, традицій та звичаїв нашого суспільства.

Висновки. З урахуванням викладеного ми маємо підстави стверджувати, що розглянутий нами аспект ювенальної юстиції, а саме "юстиція, дружня до дитини" є однією з форм ювенальної юстиції. Особливістю цієї форми ювенальної юстиції є те, що вона охоплює не тільки проблеми пов'язані з дитино-правопорушником, але й з дітьми, які знаходяться на межі правомірної поведінки

та правопорушення. Йдеться про кожну дитину, яка опинилася у складній життєвій ситуації і потребує правової допомоги. Це можуть бути діти-інваліди, діти-біженці.

Розглянуто принципи положення юстиції, дружньої до дитини. Також принципи участі дитини у вирішенні справи; дотримання інтересів дитини при вирішенні справи; повага до гідності дитини; принцип верховенства права.

Література

1. Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються здійснення правосуддя щодо неповнолітніх ("Пекінські правила"). Прийняті на 96 пленарному засіданні ООН 1985 р. // Права людини і професійні стандарти для працівників міліції та пенітенціарних установ в документах міжнародних організацій. - Амстердам - К., 1996.

2. Конвенція ООН про права дитини від 16.12.1966 р. // Бюлетень Міністерства юстиції України. 2002. №2.

3. Закон України "Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх" від 24 січня 1995 р.

4. Райт Мартин. Восстановительное правосудие - путь к справедливости. Симпозиум. - Пер. с англ. - К.: Издатель Захаренко В.А., 2007. - 304 с.

5. Вітвіцька В. В. Ювенальне правосуддя: захист прав і законних інтересів неповнолітніх правопорушників: [практ. посіб.] / В. В. Вітвіцька. - Донецьк: Донецьк. юрид. ін-т Луганського держ. ун-ту внутр. справ, 2005.

6. Микитин Ю.І. Випадки з практики роботи медіаторів/ Ю.І. Микитин//Розвиток центрів відновного правосуддя в громадах [посібник, група авторів: Р.Коваль, Н. Прокопенко, В. Каневська, А. Горова та ін]. - К., 2008. - 88 с.

Саакян К. А.,
Аспірант кафедри психології
та педагогіки Одеського державного
університету внутрішніх справ
Надійшла до редакції: 15.03.2016

УДК 343.9.01(477)

ЗЛОЧИННІСТЬ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН, ТЕНДЕНЦІЇ, ДЕТЕРМІНАЦІЯ

Буржинський В. А.,
Кіріленко Ф. О.

У статті здійснено кримінологічний аналіз статистичних показників злочинності в Україні на підставі офіційних даних правоохоронних та судових органів. Виявлені тенденції розвитку злочинності та окреслено недоліки обліку злочинів, що зумовлюють високий рівень латентності злочинності в Україні. Зроблено спробу надати оцінку кількісній характеристиці злочинності, особам, які вчинили злочин, потерпілим від скоєних злочинів та здійснено вивчення громадської думки щодо злочинних проявів.

Ключові слова: тяжкі та особливо тяжкі злочини, облік злочинів, динаміка реєстрації злочинів, населення України, стан злочинності.

В статье проведен криминологический анализ статистических показателей преступности в Украине на

основании официальных данных правоохранительных и судебных органов. Выявлены тенденции развития преступности и определены недостатки учета преступлений, обуславливающие высокий уровень латентности преступности в Украине. Сделана попытка дать оценку количественной характеристике преступности, лицам, совершившим преступление, потерпевшим от совершенных преступлений и проведено изучение общественного мнения относительно преступных проявлений.

Ключевые слова: тяжкие и особо тяжкие преступления, учет преступлений, динамика регистрации преступлений, население Украины, состояние преступности.

The article gives a criminological analysis of statistical indicators of crime in Ukraine on the basis of official data

©Буржинський В.А., Кіріченко Ф.О., 2016

of law enforcement and judicial authorities. Tendencies of development of crime and identified the shortcomings of the record of the crimes, contributing to the high level of the latency of crime in Ukraine. An attempt is made to explain the reasons for the differences in the geography of crime, to assess the quantitative characteristics of crime, perpetrators of crime, victims of crimes and the study of public opinion regarding crime.

Key words: heavy and especially grave crimes, accounting crimes, dynamics of crimes record, the population of Ukraine, the state of crime.

Мета статті - розгляд рівня, стану і динаміки злочинів з урахуванням аналізу відповідних статистичних даних Міністерства внутрішніх справ України за 1960-2015 роки.

Виклад основного матеріалу дослідження. При вивченні стану злочинності в Україні поряд з кількісними показниками використовуються відносні, а саме рівень злочинності на 10 або 100 тисяч населення. Зіставлення відомостей про злочинність із даними про населення дає змогу проаналізувати поширеність злочинів як в цілому у державі, так по регіонах.

Проведений аналіз рівня злочинності на 10 тисяч населення за вказані вище періоди свідчить, що у 60-ті роки у середньому він складав 28,5% (найменший у 1965 р. - 24,5, найбільший у 1961 р. - 35,5), у 70-х роках - 29,7% (26,6 у 1973 р. та 35,8 у 1979 р.), у 80-ті роки - 47,0% (найменший рівень відмічається в 1980 році - 39,5%, а найвищий у 1989 році - 62,2%). У 90-ті роки середній рівень злочинності на 10 тисяч населення сягнув 104,0% (мінімальний 71,3% у 1990 році і максимальний 124,1% - у 1995 році). У період з 2000 по 2009 роки середній показник дещо зменшився і складав 98,2% з амплітудами 97,4% у 2012 та 127,0% у 2015 роках. У наступні роки, починаючи з 2010 по 2015 роки включно, рівень злочинності зростає (середній показник за цей період становить 112,8%).

Показовим є порівняння показників злочинності з кількістю населення з періодичністю 10 років, що частково співпадає з проведеним переписом населення. (За часів СРСР після Другої світової війни такі заходи проводились раз в десять років, починаючи з 1959 року. За часів незалежності Всеукраїнський перепис населення проводився у 2001 році).

Як свідчать статистичні показники, рівень злочинності залежить від процесів, які впливають на кількісні показники, що характеризують злочинність та населення в Україні. Так, кількість злочинів, зареєстрованих в

Україні, постійно зростає (із 130 тис. в 1960 році до майже 550 тис. у 2015 році).

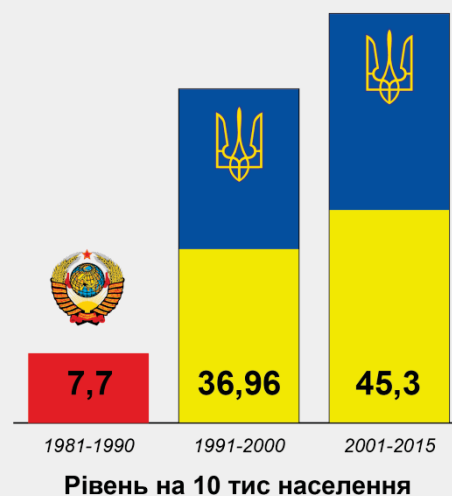
Разом з тим, несприятлива демографічна ситуація, що склалася в Україні в 70-ті та 80-ті роки, коли темпи приросту населення були відповідно у 2 та 4 рази нижчими, ніж у 60-ті, призвела до того, що починаючи з 1993 року кількість населення України з року в рік почало зменшуватися. Його кількість в 2001 році в порівнянні з 1993 роком скоротилася на 7,2 відсотки.

Далі кількість населення продовжує скорочуватися. З 2001 по 2013 роки чисельність населення України зменшилася на 5% або на 2,9 млн. осіб, а всього за роки незалежності з 1991 по 2015 роки - на 17,6% або на 9,2 млн.

Ураховуючи те, що за середньостатистичними розрахунками злочинність в Україні продовжує зростати, а також відсутність підґрунтя для зростання кількості населення в Україні (стагнація в економіці, високий рівень зовнішньої міграції населення, анексія Криму, проведення антитерористичної операції на сході країни), можна прогнозувати, що рівень злочинності в державі буде зростати.

Тяжкі та особливо тяжкі злочини

Реєстрація тяжких та особливо тяжких злочинів в Україні

Залежно від ступеня тяжкості законодавець поділяє злочини на злочини невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі (стаття 12 КК України в редакції 2001 року). Кількість тяжких та особливо тяжких злочинів характеризує ступінь складності криміногенної ситуації в суспільстві та пов'язано з ефективністю роботи правоохоронної системи.

Вперше поняття «тяжкий злочин» було визначено та включено до Кримінального кодексу України в 1972 році. (До цього правоохоронна система оперувала поняттям « особливо небезпечні» злочини, перелік яких було визначено у відомчих нормативно-правових актах. В основу такої кваліфікації була покладена тяжкість санкцій за окремими складами злочинів). У статті 7-1, якою було доповнено кодекс, вперше було дано визначення поняття «тяжкий злочин» (злочин, що становить підвищену суспільну небезпеку), а також приведено вичерпний

перелік статей КК, які відносяться до цієї категорії.

Слід зазначити, що перелік складу злочинів, що відносилися до тяжких, постійно змінювався. Так упродовж наступних років, до введення в дію у

2001 році Кримінального кодексу України в новій редакції, 30 разів вносилися зміни до частини другої статті 7-1 КК України.

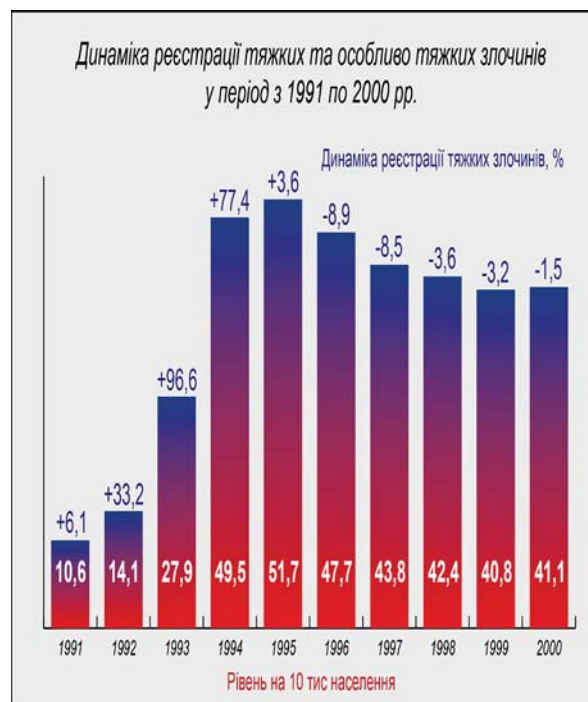
Кримінальна статистика фіксує кількість зареєстрованих тяжких злочинів починаючи з 1980 року, коли було обліковано 37,6 тисяч або 7,5% на 10 тисяч населення. У наступні роки, включно до 1988 року, простежується незначне зростання або зменшення їх кількості. На цьому фоні звертає на себе увагу різке зростання (майже на 12 тис. або на 34,8%) тяжких злочинів у 1989 році. При цьому їх рівень на 10 тисяч населення у цьому десятиріччі різких коливань не фіксує.

У наступні п'ять років кількість тяжких злочинів значно зростає. Показовим є 1993 рік, коли тяжких злочинів було зареєстровано майже у два рази більше, ніж за попередній рік (146 проти 74 тис.). У 1994 - 2000 роках їх кількість перевищила 200 тисяч, а рівень на 10 тисяч населення був в середньому на рівні 45,3%.

Ураховуючи те, що динаміка загальної злочинності у 90-ті роки значних коливань не фіксує, різке зростання кількості зареєстрованих тяжких злочинів у цей період пов'язано, на нашу думку, зі створенням у 1993 році в системі органів внутрішніх справ підрозділів по боротьбі з організованою злочинністю (БОЗ) та незаконним обігом наркотиків (БНОН), пріоритетним напрямком роботи яких було саме боротьба з тяжкими та особливо тяжкими злочинами.

Кримінальний кодекс України, який було введено в дію у 2001 році, змінив поняття тяжкості злочину, розділивши їх на особливо тяжкі, тяжкі, середньої та невеликої тяжкості. В основу такого розподілу було покладено санкції або основне покарання за злочин.

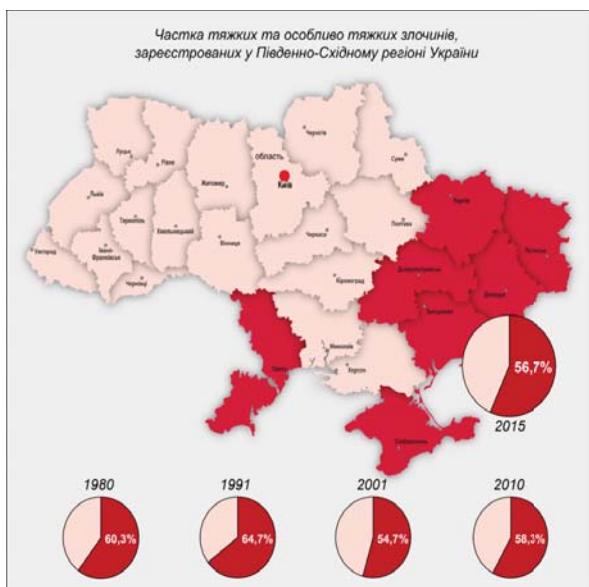
Тяжким вважається злочин, основне покарання за яке передбачає штраф не більше 25 тисяч неоподаткованих мінімумів доходів громадян або позбавлення волі на строк не більше 10 років. За особливо тяжкі злочини - штраф у такому ж розмірі, а позбавлення волі на строк понад 10 років або довічно.

У 2001-2003 роках простежується тенденція до збільшення кількості тяжких та особливо тяжких злочинів. Упродовж наступних п'яти років їх кількість стабільно знижується. У 2009 році кримінальна статистика знову фіксує зростання кількості тяжких та особливо тяжких злочинів і ця тенденція простежується до 2015 року.

Зростання більше, ніж на 30,0% кількості тяжких та особливо тяжких злочинів в останні три роки, пояснюється змінами, внесеними до порядку обліку злочинів Кримінальним процесуальним кодексом України в 2012 році. По цій же причині порівняння показників 2012 року з попереднім та наступним роками є некоректним.

Аналіз реєстрації тяжких злочинів за територіальним принципом свідчить, що незважаючи на окремі коливання динаміки упродовж тридцяти років, лідерами по кількості скоєних тяжких та особливо тяжких злочинів є південно-східні регіони (Дніпропетровська, Донецька, Луганська, Запорізька, Харківська, Одеська області та АР Крим), а також місто Київ. Їх частка в загальному числі таких злочинів складає 60 - 50 відсотків.

Висновки. Результати аналізу рівня, стану та динаміки тяжких злочинів засвідчують, що злочинність, її кількісні та якісні показники, залежать від соціально-економічних, політичних, історичних процесів, що відбуваються в державі. Неготовність економіки країни до нових підходів господарювання стає поштовхом до масового безробіття, фінансової неспроможності та породження соціальної деградації населення, що в свою чергу значно піднімає рівень злочинності.

Що стосується незалежної України, подій, які відбуваються на сході країни, варто сказати, що не підконтрольність частково окупованих Донецької і Луганської області, анексія півострова Крим, масштабні міграційні процеси спричинили сприятливі умови для створення та діяльності злочинних угруповань, які по суті не несуть відповідальності за протиправні діяння, але впливають на криміногенну обстановку на підконтрольних територіях.

Враховуючи викладене, на сучасному етапі розбудови Української держави, безумовно, необхідно розробити та впровадити на державному рівні Програму запобігання, протидії та профілактики злочинності на території України, приділяючи особливу увагу непідконтрольним територіям.

Не менш важливим є підняття рівня кримінологічних досліджень при вивченні нових методів боротьби і запобігання протиправним діям, проведення аналізу сучасного стану злочинності, а також налагодження внутрішньої та зовнішньої взаємодії правоохоронних органів України.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 року № 2341-III [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
4. Кримінальний процес: підручник / Ю.М. Грошевий, В.Я. Тацій, А.Р. Туманянц та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, Ю.М. Грошевого, О.В. Капліної, О.Г. Шило. - Х.: Право, 2013.
5. Статистична інформація за офіційним сайтом МВС України // mvs.gov.ua З. Коломієць Ю.Ю.
6. Статистичні дані Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України за 2001-2010 рр. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/publish/article/374130>.
7. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Офіційний сайт МВС України [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.mvs.gov.ua>.
9. Бойко О.Д. Соціально-економічний розвиток УРСР в 1965-1985 роки / Київ // Видавничий центр «Академія», 2002.

Буржинський В. А.,
кандидат юридичних наук,
директор Департаменту інформаційних
технологій
Міністерства внутрішніх справ України

Кіріленко Ф. О.,
кандидат юридичних наук,
заступник начальника управління
міжвідомчої і міждержавної
інформаційної взаємодії
Департаменту інформаційних технологій
Міністерства внутрішніх справ України
Надійшла до редакції: 14.03.2016

УДК 343.2

ПРОБЛЕМА ЗАКОНОДАВЧОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ ПОНЯТТЯ «ПЕРЕДАЧІ (ПРОГРАМИ) ОРГАНІЗАЦІЙ МОВЛЕННЯ»

Єліферов О.Б., Єліферов Д.О.

У статті на прикладі спортивних змагань проаналізовані правові відносини між організаторами таких заходів і організаціями мовлення, зазначено відсутність норм права інтелектуальної власності, що повинні регулювати ці взаємовідносини. Надано пропозиції щодо внесення змін та доповнень в законодавство України відносно передач(програм) організацій мовлення.

Ключові слова: передачі (програми) організацій мов-

лення, передачі прямої трансляції, право інтелектуальної власності.

В статті на прикладі спортивних змагань проаналізовані правові відносини між організаторами таких заходів і організаціями мовлення, зазначено відсутність норм права інтелектуальної власності, що повинні регулювати ці взаємовідносини. Надано пропозиції щодо внесення змін та доповнень в законодавство України відносно передач(програм) організацій мовлення.